

Формування аграрної політики держави в національній економічній системі

Ігор Румик,

*д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: rutykii@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3943-639X*

Формування ринкових відносин в Україні можливе лише за участі держави, адже саме вона як політична система може здійснювати економічні реформи, забезпечивши при цьому національні інтереси, гарантування продовольчої безпеки країни, створення умов для стійкого нарощування обсягів конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції та здійснення соціального захисту товаровиробників агропромислової галузі.

Метою роботи є дослідження особливостей формування аграрної політики держави в національній економічній системі.

Головним при розробці аграрно-продовольчої політики в умовах війни є зосередження діяльності державних органів на створенні необхідних політико-правових, організаційних, економічних, соціальних, екологічних та інших умов для ефективного їх функціонування на ринкових засадах. Успішне вирішення завдань соціально-економічного характеру під час воєнного стану неможливе без застосування регулюючої функції держави. Продовольча політика в контексті забезпечення національних інтересів, економічної та продовольчої безпеки держави була і є актуальною для кожної держави, що намагалась зберегти свою незалежність та соціальну стабільність. Розуміючи це, агресор завдає руйнівних ударів по інфраструктурних об'єктах аграрного сектору, зокрема логістичних шляхах, елеваторах, сховищах продукції, портовій і припортовій інфраструктурах, здійснює блокаду морських торговельних шляхів як найважливіших у ланцюжках поставок.

Тому забезпечення країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від цього залежить не лише економічна та продовольча, але й національна безпека.

Проблема продовольчого забезпечення населення і продовольча безпека держави залежить не лише від фізичної потреби у продовольстві різних груп населення, а й від рівня їхньої платоспроможності. Останніми роками споживчі витрати домашніх господарств суттєво зросли.

Так, з початком повномасштабної війни на тлі ослаблення економіки ціни на базові продукти в Україні зросли в кілька разів. Станом на листопад цього року проти листопада 2021 року найбільше в ціні зросла морква +207,6%, а найменше олія соняшникова +17,9%. У середньому зростання цін становило +110%. Факторів, які це викликали, достатньо: бойові дії та окупація частини території, порушення логістики, зниження виробництва, збільшення витрат на нього та на зберігання, перебої з електрикою тощо [1].

Це негативно відбивається на аграрному виробництві України, оскільки попит на продовольчу продукцію знижується і воно не одержує необхідних коштів для модернізації та розширеного відтворення. Водночас при зменшенні обсягів і підвищенні цін на продукцію українського виробництва зростає продовольчий імпорт (згідно з критеріями ФАО, критичне значення імпорту не повинно перевищувати 30%).

За даними соціологічного опитування Центру Разумкова, за рік до великої війни у 2021 році понад 35% українців вважали рівень свого добробуту поганим, 47% оцінювали його як середній, і лише 13,9% називали його гарним.

У 2022 році дещо збільшилася кількість тих, хто оцінював своє фінансове становище в межах бідності, а задоволених своїм добробутом було лише 9,6% громадян.

У 2023 році майже половина українців назвали свій добробут «не добрим і не поганим». Таких було 49,7%. Бідними себе вважали 34% опитаних, а задоволених своїми доходами були 12%.

У 2024 року тенденція збереглася на рівні попереднього року (кожен третій вважав себе бідним), тих, кого свій дохід задовольняє, вже 14% [2].

Отже, соціальні загрози не можна розглядати без вивчення та дослідження економічних, адже вони стосуються сукупного рівня доходів і витрат населення, зміни їх структури, погіршення демографічної ситуації, збільшення частки малозабезпеченого населення, зростання соціальної напруги в суспільстві [3, с. 139].

Продовольча політика має відношення до двох економічно потужних ринків – ринку сільськогосподарських ресурсів, через який аграрний виробник забезпечується усім необхідним для виробничого процесу, та ринку продовольчих продуктів, на якому відбувається процес обробки й подальшого просування харчових продуктів до національних і зарубіжних споживачів.

У цьому контексті варто згадати засади продовольчої політики в ЄС. Common Agricultural Policy (CAP) – одна з найважливіших і найвитратніших сфер діяльності Євросоюзу (більше 40% бюджету). Мета створення CAP – забезпечити фермерам прийнятний рівень життя, а споживачам – якісні харчові продукти за справедливими цінами, зокрема шляхом організації спільного ринку сільськогосподарської продукції та застосування принципів єдиних цін, фінансової солідарності та переваги Спільноти [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що завдяки спільним зусиллям держави та агровиробників можливо повернути Україні такі обсяги виробництва та експорту, коли українські чорноземи годуватимуть мільйони людей не лише в Україні, а й далеко за її межами.

Ключові слова: аграрна політика; продовольча безпека; цінова політика; добробут; соціальні загрози; Common Agricultural Policy; виробництво.

Список використаних джерел

1. Як за час повномасштабної війни подорожчали базові продукти. (2024). Слово і діло: аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/11/29/infografika/ekonomika/yak-chas-povnomasshtabnoyi-vijny-podorozhchaly-bazovi-produkty>
2. Як змінилося фінансове становище українців за час повномасштабного вторгнення. (2024). Слово і діло: аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/08/22/infografika/suspilstvo/yak-zminylosya-finansove-standovyshhe-ukrayincziv-chas-povnomasshtabnoho-vtorhnennya>
3. Румик, І. (2012). Оцінка загроз продовольчої безпеки України. Збірник наукових праць «Вчені записки Університету економіки та права «КРОК», 32(2). Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «Крок». С. 137-143.
4. Спільна аграрна політика (CAP). (2024). URL: <https://uk.economy-pedia.com/11031553-common-agricultural-policy-cap>